

Presidentin ministeriö

Uudistusten, ristiriitojen ja
menestyksen vuodet

1970-1981

Pitkä prosessi

- Pahasti myöhässä, (oto)
- Mutta myös etuja
- Lähdepohja nyt aivan toista kun 1990-luvulla. Silloin olisi jäänyt pelkäksi suppeaksi hallintohistoriaksi.
- Olen ennättänyt haastatella useimmat ulkoministerit (esim. Ahti Karjalainen ja Kalevi Sorsaa) ja myöhemmin voinut verrata tietoja heidän arkistoihinsa.
- UKK:n arkistot käytössä ja Matti Tuovisen päiväkirjat jne.
- Kaikki keskeiset aineistot nyt olleet käytössä

- On yleisesitys → On käsiteltävä kaikkea: organisaatiota ja rakennetta, budjettia, henkilökuntaa, sosiaalisia ongelmia, toimintaa ja ulkopolitiikkaa jne. Jotta olisi vielä monimutkaisempaa, hallintoala jakaantuu jyrkästi kahtia: ministeriöön ja ulkomaanedustukseen. Ulkomaanedustus oli pitkälle ulkopuolella suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisen lainsäädännön ja toimintamallien.
- → tutkija ei siis voi kertoa juonellista kertomusta, jossa punainen lanka koko ajan esillä.

- Ulkopolitiikkaa on mukana. UM:n tuote!
- Suomessa ei ole ollut koskaan samanaikaisesti yhtä monta suurta projektia kuin 1970-luvun alkupuolella: NORDEK, EEC-sopimus, Saksa-paketti, NL:n kriittinen suhtautuminen Suomen puolueettomuuteen, pääsihteerikilpa, suomettumispuheet, ETYK. (ajankohtainen vertaus löytyy tänä päivänä urheilusta: joka vuosi olympialaiset)
- Ulkopolitiikkaa pyritty tarkastelemaan virkamiesten ja ulkoasiainhallinnon toiminnan näkökulmasta.
- Presidentin valtaoikeudet huipussaan 70-luvulla!!!

- monia teemoja. Tässä vain joitakin:
  - **puoluepolitisoituminen.** UM oli muuta hallintoa pitempään suljettu linnoitus. Sorsan ja presidentin sopimus: demareita ministeriöön vaikutusvaltaisille paikoille → yhteenotto keskustapuolueen kanssa. 1970-luvun lopulla Väyrynen vastaan Sorsa (uusin lähdepohja mahdollistaa)
  - **henkilöstöpolitiikka:** käymistilassa 1970-luvulla. Jyrkät vastakkainasettelut. Bonnin ja Pariisin jupakat. Ikäpolvet vastakkain. Naisten tulo uralle. Diplomaattien vaimot. Sosiaaliset uudistukset. Ulkoministeri Sorsa: ”Vanhan madamen ehostaminen!”

- **alkoholi:** on käsitelty tiukasti lähteiden pohjalta. Pari tapausta esiin, joissa ongelma nousi valtioiden väliseksi. Zeitgeist, esprit de corps. Vähintään yhtä paljon ministerien kuin ministeriön ongelma. Väinö Leskinen ja Ahti Karjalainen (s. 184).
- **suosikkijärjestelmä:** ulkoministeriö oli muita ministeriöitä selvemmin ”presidentin ministeriö” ja hänen työvälineensä. Presidentti myös seurusteli UM:n johtavien virkamiesten kanssa aivan toisessa määrin kuin muiden ministeriöiden virkamiesten kanssa. Presidentin arkistossa

on UM:stä aineistoa enemmän kuin muista ministeriöistä yhteensä. Henkilökohtaiset suhteet – Taneli Kekkonen, Jaakko ja Anita Hallama, Jussi Mäkinen.

- **presidentin vanheneminen:** keskeinen ja merkittävä teema juuri ulkoasiainhallinnon kannalta. Pääministeri Sorsa ja ulkoministeri Väyrynen jyrkästi vastakkain samanaikaisesti kun presidentin ote heikkenemässä. Interregnum! Presidentin kunto vaikeutti asioiden hoitoa. Valtaa ministeriössä Keijo Korhoselle! UM tulee väkisin vedetyksi mukaan presidenttipeliin. Nimitysasias Väyrysellä.

- **henkilösuhteet:**
- ”tohtorikopla”, ”everstijuntta”, Veikko Viisi jne.
- vahvoja persoonallisuuksia ja rooleja: Ralph Enckell, Max Jakobson, Risto Hyvärinen, Keijo Korhonen, Toivola, Jaakko ja Anita Hallama
- päiväkirjat mahdollistavat hienorakeisen henkilöpolitiikan tarkastelun
- päästään ryhmien ja ”puolueiden” sisälle, esimerkkinä keskustapuoluetta lähellä olevien virkamiesten ”linjat” (kuvio)

Kuvio 9. Ulkoministeriön ja presidentin kanslian keskustapuoluetta lähellä olevien linjat "kepulaiset" ja "kekkoslaiset", kekulaisia olivat Väyrynen ja Perttunen, kekkoslaisia olivat Korhonen ja Suomi. Matti Tuovinen pyrki olemaan puolueeton linjojen välissä.

